

Te kennen leerstof voor het examen 'getuigschrift Natuurmanagement - specialisatie boswachter 2024'

In dit document vind je de te kennen leerstof voor het examen voor het behalen van het getuigschrift Natuurmanagement - specialisatie boswachter 2024.

Alles wat in de cursustekst 'Natuurmanagement - specialisatie boswachter, vijfde editie 2024' staat is te kennen leerstof.

Ook de te kennen soortenlijst en de cursustekst van de opleiding 'Natuurmanagement - basis, zesde editie 2023' behoren tot de te kennen leerstof. Je moet de leerstof van de basisopleiding kunnen toepassen op de leerstof van de specialisatieopleiding. Specifieke vragen die enkel over de leerstof van de basisopleiding gaan, krijg je niet op het examen.

De delen 'natuurwetgeving' en 'communicatieve vaardigheden' zijn open boek. Dit wil zeggen dat je deze delen van de cursustekst zonder eigen notities mag gebruiken op het examen. Andere zaken zoals de presentaties, oefeningen en eigen notities zijn niet toegelaten.

De cursustekst van de opleiding 'Natuurmanagement – basis' mag je niet gebruiken als open boek.

Naast het schriftelijke examen moet iedereen ook een praktische oefening maken: de eindoefening.

Hieronder vind je per onderdeel de te kennen leerstof.

Onderdeel eindoefening

In deze oefening moet je:

- de theoretische kennis van de cursustekst kunnen toepassen en integreren in één oefening.
- op het terrein waarnemingen verrichten en conclusies trekken op basis van de theoretische kennis in de cursus en de verplicht te kennen soorten.
- informatie kunnen opzoeken in externe bronnen om de oefening te maken.

Onderdeel natuur en natuurbeheer

Alles wat in de cursustekst Natuurmanagement - specialisatie boswachter, vijfde editie 2024 staat, is te kennen leerstof.

Onderdeel communicatieve vaardigheden

Het deel communicatieve vaardigheden is open boek. Dit wil zeggen dat je het onderdeel communicatieve vaardigheden uit je cursustekst (maar niets anders) mag gebruiken tijdens het deel van het examen dat over communicatieve vaardigheden gaat.

Onderdeel natuurwetgeving

Het deel natuurwetgeving is open boek. Dit wil zeggen dat je het hoofdstuk natuurwetgeving uit je cursustekst (maar niets anders) mag gebruiken tijdens het deel van het examen dat over wetgeving gaat.

Onderdeel soortenkennis

Alle soorten hieronder moet je kunnen herkennen op het veld en op basis van een foto. Op het examen krijg je foto's waarop je de soorten moet herkennen.

Je moet de volledige en correcte Nederlandse naam kennen van de soort zoals vermeld in de tabel hieronder. De Latijnse naam mag je geven en rekenen we ook correct, maar je moet deze niet kennen voor het examen.

Een aantal boomsoorten moet je ook op basis van winterkenmerken herkennen. Je krijgt een foto van de schors of de knoppen om ze te herkennen. Zie in de tabel welke soorten je op winterkenmerken moet kunnen herkennen.

Bij de diersoorten moet je zowel mannelijke als vrouwelijke individuen kunnen herkennen. Vooral bij vogels, maar ook bij andere diersoorten, kan er een groot verschil zijn tussen beide. In het algemeen zijn de vrouwelijke individuen moeilijker op soort te brengen. Je moet dus beide geslachten op soort kunnen brengen. Je moet niet kunnen zeggen of het om een vrouwtje of mannetje gaat.

Soort / familie / groep	Wetenschappelijke naam	Opmerking
Adderwortel	<i>Polygonum bistorta</i>	
Adelaarsvaren	<i>Pteridium aquilinum</i>	
Akkerhoornbloem	<i>Cerastium arvense</i>	
Amerikaanse eik	<i>Quercus rubra</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Amerikaanse vogelkers	<i>Prunus serotina</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Anjerfamilie	<i>Caryophyllaceae</i>	
Aziatische hoornaar	<i>Vespa velutina nigrithorax</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Beemdkroon	<i>Knautia arvensis</i>	
Beenbreek	<i>Narthecium ossifragum</i>	
Beuk	<i>Fagus sylvatica</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Blauwbandgrondel	<i>Pseudorasbora parva</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Blauwe bosbes	<i>Vaccinium myrtillus</i>	
Blauwtjes (als groep)	<i>niet van toepassing</i>	Boomblauwtje, Bruin blauwtje en Icarusblauwtje kunnen herkennen als Blauwtjes. Het verschil tussen deze soorten moet je dus niet kennen. Beide geslachten kunnen herkennen.
Bochtige smele	<i>Deschampsia flexuosa</i>	
Boommarter	<i>Martes martes</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Bosanemoon	<i>Anemone nemorosa</i>	
Bosbies	<i>Scirpus sylvaticus</i>	
Boskers	<i>Prunus avium</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Boswilg	<i>Salix caprea</i>	enkel in zomer kunnen herkennen
Brede orchis	<i>Dactylorhiza fistulosa</i>	
Buntgras	<i>Corynephorus canescens</i>	
Canadapopulier	<i>Populus x canadensis</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Canadese gans	<i>Branta canadensis</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Compositiefamilie	<i>Asteraceae</i>	
Corsikaanse den	<i>Pinus nigra var. Corsicana</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Chinese wolhandkrab	<i>Eriocheir sinensis</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Chinese muntjak	<i>Muntiacus reevesi</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Dagkoekoeksbloem	<i>Silene dioica</i>	
Dalkruid	<i>Maianthemum bifolium</i>	
Damhert	<i>Dama dama</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Daslook	<i>Allium ursinum</i>	
Dikkopjes (als groep)	<i>niet van toepassing meerdere soorten</i>	Het Geelspriet - , Groot - en Zwartsprietdikkopje kunnen herkennen als Dikkopjes. Het verschil tussen deze soorten moet je dus niet kennen. Beide geslachten kunnen herkennen.
Dotterbloem	<i>Caltha palustris</i>	
Duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>	

Duizendknoopfamilie	<i>Polygonaceae</i>	
Echte koekoeksbloem	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	
Echte valeriaan	<i>Valeriana repens</i>	
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Eenbes	<i>Paris quadrifolia</i>	
Eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>	enkel in zomer herkennen
Engels raaigras	<i>Lolium perenne</i>	
Europese lork/ Japanse lork	<i>Larix decidua/ kaempferi</i>	lork als geslacht in zowel zomer als winter kunnen herkennen
Europese vogelkers, Gewone vogelkers, Vogelkers	<i>Prunus padus</i>	enkel zomer kunnen herkennen
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Fijnspar	<i>Picea abies</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Geel nagelkruid	<i>Geum urbanum</i>	
Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	enkel in zomer herkennen
Gele dovenetel	<i>Lamium galeobdolon</i>	
Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>	
Gestreepte witbol	<i>Holcus lanatus</i>	
Gevlekte aronskelk	<i>Arum maculatum</i>	
Gewone dophei	<i>Erica tetralix</i>	
Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Gewone esdoorn	<i>Acer pseudoplatanus</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Gewone margriet, Margriet	<i>Leucanthemum vulgare</i>	
Gewone salomonszegel, Salomonszegel	<i>Polygonatum multiflorum</i>	
Gewone smeerwortel, Smeerwortel	<i>Symphytum officinale</i>	
Gewone vlier, Vlier	<i>Sambucus nigra</i>	enkel in zomer herkennen
Gewone waternavel	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	
Gewoon reukgras	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	
Glad walstro	<i>Galium mollugo</i>	
Glanshaver	<i>Arrhenatherum elatius</i>	
Goudveil (als groep)	<i>Chrysosplenium sp.</i>	
Grassenfamilie	<i>Poaceae</i>	
Grauwe gans	<i>Anser anser</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Grof hoornblad	<i>Ceratophyllum demersum</i>	
Groot blaasjeskruid	<i>Utricularia vulgaris</i>	
Grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>	
Grote kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>	
Grote lisdodde	<i>Typha latifolia</i>	
Grote muur	<i>Stellaria holostea</i>	
Grote ratelaar	<i>Rhinanthus angustifolius</i>	
Grote vossestaart	<i>Alopecurus pratensis</i>	
Grote waternavel	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	
Grote wederik	<i>Lysimachia vulgaris</i>	

Grote weegbree	<i>Plantago major</i>	
Grove den	<i>Pinus sylvestris</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Grutto	<i>Limosa limosa</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Haagliguster	<i>Ligustrum ovalifolium</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Harig wilgenroosje	<i>Epilobium hirsutum</i>	
Hazelaar	<i>Corylus avellana</i>	enkel in zomer kunnen herkennen
Hazepootje	<i>Trifolium arvense</i>	
Heidekartelblad	<i>Pedicularis sylvatica</i>	
Heidespurrie	<i>Spergula morisonii</i>	
Hertshooifamilie	<i>Hypericaceae</i>	
Hemelboom	<i>Ailanthus altissima</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>	
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Hulst	<i>Ilex aquifolium</i>	zowel in zomer als winter
Iep (als groep)	<i>Ulmus sp.</i>	enkel zomer kunnen herkennen
Japanse duizendknoop	<i>Fallopia japonica</i>	
Kaasjeskruidfamilie	<i>Malvaceae</i>	
Kamgras	<i>Cynosurus cristatus</i>	
Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Kikkerbeet	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	
Kleefkruid	<i>Galium aparine</i>	
Klein vogelpootje	<i>Ornithopus perpusillus</i>	
Klokjesfamilie	<i>Campanulaceae</i>	
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	
Knoopkruid	<i>Centaurea jacea</i>	
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Koninginnenkruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>	
Krabbenscheer	<i>Stratiotes aloides</i>	
Kranswier (als groep)	<i>Chara sp.</i>	
Kruidvlier	<i>Sambucus ebulus</i>	
Kruipbrem	<i>Genista pilosa</i>	
Kruipende boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>	
Kruisbladwalstro	<i>Cruciata laevipes</i>	
Kruisbloemenfamilie	<i>Brassicaceae</i>	
Lamsoor	<i>Limonium vulgare</i>	
Lelietje-van-dalen	<i>Convallaria majalis</i>	
Lettersierschildpad	<i>Trachylmes scripta</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Liesgras	<i>Glyceria maxima</i>	
Liggend walstro	<i>Galium saxatile</i>	
Liggende vleugeltjesbloem	<i>Polygala serpyllifolia</i>	

Lijsterbes, Wilde lijsterbes, Gewone lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>	enkel in zomer kunnen herkennen
Lipbloemenfamilie en 3 types die sterk op lipbloemigen lijken zijnde het Leeuwenbektype, het Ratelaar-Ogentroosttype en het Helmkruidtype.	<i>Lamiaceae</i> , types behoren tot verschillende geslachten.	
Look-zonder-look	<i>Alliaria petiolata</i>	
Madeliefje	<i>Bellis perennis</i>	
Mahonie	<i>Mahonia aquifolium</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Moerashertshooi	<i>Hypericum elodes</i>	
Moerasspirea	<i>Filipendula ulmaria</i>	
Moeraswolfsklauw	<i>Lycopodiella inundata</i>	
Muizenoor	<i>Hieracium pilosella</i>	
Nijlgans	<i>Aloapochen aegyptiacus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Ooievaarsbekfamilie	<i>Geraniaceae</i>	
Orchideeënfamilie	<i>Orchidaceae</i>	
Paardenbloem	<i>Taraxacum officinale</i>	
Papaverfamilie	<i>Papaveraceae</i>	
Parelvederkruid	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	
Patrijs	<i>Perdix perdix</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Pijpenstrootje	<i>Molinia caerulea</i>	
Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>	
Pitrus	<i>Juncus effusus</i>	
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>	
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Reuzenbalsemien	<i>Impaties glandulifera</i>	
Riet	<i>Phragmites australis</i>	
Rimpelroos	<i>Rosa Rugosa</i>	
Roberts kruid	<i>Geranium robertianum</i>	
Rode klaver	<i>Trifolium pratense</i>	
Rode kornoelje	<i>Cornus sanguinea</i>	
Rozenfamilie	<i>Rosaceae</i>	
Ruw beemdgras	<i>Poa trivialis</i>	
Ruwbladigenfamilie	<i>Boraginaceae</i>	
Ruwe berk/Zachte berk	<i>Betula pendula/Betula alba</i>	berk als geslacht in zowel zomer als winter kunnen herkennen
Schermbloemenfamilie	<i>Apiaceae</i>	
Scherpe boterbloem	<i>Ranunculus acris</i>	
Schietwilg	<i>Salix alba</i>	enkel in zomer kunnen herkennen
Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Slangenwortel	<i>Calla palustris</i>	
Slanke sleutelbloem	<i>Primula elatior</i>	
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	enkel in zomer herkennen
Sleutelbloemfamilie	<i>Primulaceae</i>	

Smient	<i>Anas penelope</i>	beide geslachten kunnen herkennen.
Spaanse aak	<i>Acer campestre</i>	enkel zomer kunnen herkennen
Speenkruid	<i>Ranunculus ficaria</i>	
Sporkehout	<i>Frangula alnus</i>	enkel zomer kunnen herkennen
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Stekelbrem	<i>Genista anglica</i>	
Sterbladigenfamilie	<i>Rubiaceae</i>	
Straatgras	<i>Poa annua</i>	
Struikhei	<i>Calluna vulgaris</i>	
Tamme kastanje	<i>Castanea sativa</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen
Tormentil	<i>Potentilla erecta</i>	
Tweestijlige meidoorn	<i>Crataegus laevigata</i>	enkel in zomer herkennen
Veenmos (groep)	<i>Sphagnum sp.</i>	
Veenpluis	<i>Eriophorum polystachion</i>	
Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>	
Verwilderde kat	<i>Felis catus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Viooltjesfamilie	<i>Violaceae</i>	
Vlinderbloemenfamilie	<i>Fabaceae</i>	
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Wasbeer	<i>Procyon lotor</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Wateraardbei	<i>Comarum palustre</i>	
Watercrassula	<i>Crassula helmsii</i>	
Waterdrieblad	<i>Menyanthes trifoliata</i>	
Waterteunisbloem	<i>Ludwigia grandiflora</i>	
Wild zwijn, Everzwijn	<i>Sus scrofa</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Wilde hyacint	<i>Hyacinthoides non-scripta</i>	
Wintereik	<i>Quercus pertraea</i>	enkel in zomer kunnen herkennen; in winter als inlandse eik herkennen
Winterlinde/Zomerlinde	<i>Tilia cordata/Tilia platyphyllos</i>	linde als geslacht in zowel zomer als winter kunnen herkennen
Witte dovenetel	<i>Lamium album</i>	
Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>	
Witte klaverzuring	<i>Oxalis acetosella</i>	
Wolf	<i>Canis lupus</i>	beide geslachten kunnen herkennen
Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>	
Zandblauwtje	<i>Jasione montana</i>	
Zandoogjes (als groep)	<i>niet van toepassing</i>	Bruin zandoogje, Hooibeestje en Oranje zandoogje kunnen herkennen als Zandoogjes. Het verschil tussen deze soorten moet je dus niet kennen. Beide geslachten kunnen herkennen.
Zandzegge	<i>Carex arenaria</i>	
Zeekraal	<i>Salicornia sp.</i>	
Zegge als geslacht herkennen	<i>Carex sp.</i>	

Zevenblad	<i>Aegopodium podagraria</i>	
Zilverschoon	<i>Potentilla anserina</i>	
Zomereik	<i>Quercus robur</i>	enkel in zomer kunnen herkennen; in winter als inlandse eik herkennen
Zonnedauw (als groep)	<i>Drosera</i>	
Zulte	<i>Aster tripolium</i>	
Zwarte bes	<i>Ribes nigrum</i>	
Zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i>	zowel in zomer als winter kunnen herkennen